

Krystyna Mitręga-Niestrój

Blandyna Puszer

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Katedra Bankowości i Rynków Finansowych
krystyna.mitrega-niestroj@ue.katowice.pl
blandyna.puszer@ue.katowice.pl

SEKTORY BANKOWE KRAJÓW BRIC W WARUNKACH GLOBALNEGO KRYZYSU FINANSOWEGO

Wprowadzenie

Od początku obecnego stulecia obserwuje się spektakularny wzrost znaczenia krajów rozwijających się w gospodarce światowej. Szczególnym przykładem szybkiego wzrostu gospodarczego oraz rosnącego udziału w tworzeniu światowego PKB są: Brazylia, Rosja, Indie i Chiny, nazywane krajami BRIC. Państwa te z pewnością mają znaczący potencjał, są wpływowymi graczami na arenie międzynarodowej, z łączną populacją wynoszącą niemal 3 miliardy ludzi. Przypada na nie $\frac{1}{4}$ globalnego produktu narodowego brutto. Posiadają dużą część światowych zasobów kluczowych bogactw naturalnych; cechuje je rosnąca siła militarna i ambicje polityczne.

Państwa BRIC stały się również znaczącymi uczestnikami światowych rynków finansowych, co z jednej strony skutkuje zwiększającą się siłą ich oddziaływania na międzynarodowe finanse, ale z drugiej – kraje te w coraz większym stopniu podlegają dynamicznym zmianom zachodzącym w światowym systemie finansowym, czego dowodzą doświadczenia ostatniego globalnego kryzysu finansowego i gospodarczego lat 2008-2009.

Celem artykułu jest przedstawienie następstw globalnego kryzysu finansowego w sektorach bankowych państw BRIC, jak również nakreślenie działań podejmowanych w tych warunkach przez banki centralne. Chociaż kryzys ten dotknął w przypadku państw BRIC przede wszystkim ich gospodarki, m.in. powodując zmniejszenie napływu inwestycji zagranicznych, spadek eksportu oraz

spowolnienie wzrostu gospodarczego, to nie pozostał obojętny również dla krajowych sektorów bankowych. Kraje te jednak szybko i skutecznie poradziły sobie z zaburzeniami pojawiającymi się w tych sektorach, co pozwoliło m.in. wspierać krajowe gospodarki.

W opracowaniu zostały wykorzystane przede wszystkim analiza przyczynowo-skutkowa oraz analiza porównawcza. Należy podkreślić, że w uwagi na ograniczoną objętość artykułu poruszono jedynie niektóre kwestie i zasygnalizowano wybrane problemy.

1. Zarys charakterystyki sektorów bankowych w krajach BRIC

W Brazylii występuje dwuszczeblowy sektor bankowy, obejmujący Bank Centralny Brazylii (BCB) oraz liczne banki, funkcjonujące jako banki uniwersalne, zapewniające szeroki zakres usług bankowych. Pozostałe instytucje działają w pewnym zakresie specjalizacji, zalicza się do nich m.in.: banki komercyjne, banki inwestycyjne, banki oszczędnościowe, banki spółdzielcze, kasy oszczędnościowo-pożyczkowe, spółki typu consumer finance¹. Największymi bankami komercyjnymi w Brazylii są: Bradesco, Itau, Banco do Brasil, Caixa Economica Federal, Unibanco, ABN Amro Real. Główną instytucją finansową wspierającą programy rozwoju społeczno-gospodarczego jest BNDES – Krajowy Bank Rozwoju Ekonomicznego i Społecznego – największy tego typu banku na świecie. W Brazylii ponad 30% sektora bankowego pozostaje w rękach państwa, w związku z tym dochody z pieniądza dłużnego w dużej części są własnością społeczną. Dominującym typem banków w brazylijskim sektorze bankowym są krajowe banki prywatne. W latach 2005-2012 wystąpił zmniejszający się udział banków zagranicznych i z udziałem kapitału zagranicznego.

Dwuszczeblowa struktura cechuje również sektor bankowy w Rosji, z dominującym Centralnym Bankiem Rosji (CBR), który podlega Dumie Państwowej i sprawuje nadzór nad rosyjskim sektorem bankowym². Drugi szczebel systemu bankowego stanowią instytucje kredytowe, do których zalicza się banki komercyjne, niebankowe instytucje kredytowe oraz filie i przedstawicielstwa banków zagranicznych. Liczba instytucji kredytowych mających prawo do dokonywania operacji bankowych na początek 2012 roku wynosiła ogółem 1112³. W rosyjskim sektorze bankowym formalnie istnieją banki prywatne, ale w prak-

¹ The Role of Financial Intermediaries, <http://www.bcb.gov.br/?COMPOSITION> (15.06.2013).

² <http://www.rynekwschodni.pl/news/Sektor-bankowy-w-Rosji,284/> (15.06.2013).

³ W.E. Kroliwieckaja: Poprzez kryzys do nowego modelu systemu bankowego. Problemy zarządzania, Vol. 9, nr 1 (31), Wydział Zarządzania, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2011, s. 217.

tyce są one pod znaczącym wpływem władz państwowych. Około 43% rosyjskiego sektora bankowego jest kontrolowane przez pięć największych banków: Sberbank, Vneshtorgbank, Promstoybank, Gazprombank oraz Bank Moskwy⁴.

System bankowy w Indiach, poprzez liczne reformy przeprowadzane od lat 90. XX wieku, ewoluował z sektora zarządzanego centralnie w kierunku zarządzania opartego na zasadach rynku. Główną instytucją sektora bankowego jest Bank Rezerw Indii (RBI), będący bankiem centralnym sprawującym nadzór nad systemem finansowym. Trzonem sektora bankowego są banki komercyjne oraz banki spółdzielcze. W indyjskim sektorze bankowym (stan na czerwiec 2012 roku) funkcjonuje 97 banków komercyjnych, 196 regionalnych banków wiejskich, 68 banków spółdzielczych oraz 4 banki lokalne⁵. Rząd pozostaje większościowym akcjonariuszem tych instytucji, jednak jego udział systematycznie zmniejsza się.

System finansowy w Chinach jest systemem silnie regulowanym i kontrolowanym przez władze. Podstawowe znaczenie w tym systemie ma bank centralny – Ludowy Bank Chin (LBC), który pozostaje pod wpływem rządu i służy realizacji celów politycznych. Sektor bankowy jest sektorem z dominującą rolą banków państwowych. Skutkuje to m.in. tym, że alokacja kredytów oparta jest na kryteriach politycznych, a nie rynkowych. Do największych banków należą Chiński Bank Przemysłowo-Handlowy (w 2013 r. sklasyfikowany również jako największy bank na świecie), Bank Chin, Chiński Bank Inwestycyjny oraz Bank Komunikacji. Funkcjonują również inne instytucje finansowe, ale ich rola w systemie jest drugorzędna.

2. Główne tendencje w sektorach bankowych krajów BRIC w okresie kryzysu

Brazylijski sektor bankowy nie odczuł zbyt mocno negatywnych konsekwencji globalnego kryzysu finansowego, co było wynikiem małego zaangażowania tego sektora w instrumenty oparte na aktywach. Jedną z istotnych cech, przyczyniającą się do zmniejszenia podatności na kryzys był fakt zdominowania go przez kapitał krajowy (w tym własność państwową), co mogło skutkować pozytywnym efektem polegającym na utrzymującym się zaufaniu uczestników rynku do instytucji finansowych w okresie kryzysu. Przykładem jest wzrost udziału banków narodowych w łącznej kwocie zdeponowanych środków z 41% (2005 roku) do ponad 50% (2011 roku)⁶.

⁴ Z. Zarazik, Rosyjski sektor bankowy nie przypomina zachodniego, <http://www.obserwatorfinansowy.pl/forma/analizy/rosyjski-sektor-bankowy-sberbank-sprzedaz-polskich-bankow/> (15.06.2013).

⁵ Opportunity for Indian MFI's to Proactively Seek & Build Strategic Partnerships with 2013 New Bank License Applicants. RBI Guidelines for Licensing of New Banks in the Private Sector – India (2013), The Flat Pyramid, February 2013, s. 5.

⁶ Annual Report, Banco Central do Brasil, różne lata.

W Rosji w czasie kryzysu negatywne konsekwencje z rynku kapitałowego przeniosły się do sektora bankowego, przede wszystkim na rynek kredytów międzybankowych. Największe rosyjskie banki w zasadzie odmówiły udzielania międzybankowych pożyczek, a Sberbank (największy kapitałowo bank rosyjski) odmówił przyjmowania w zastaw nawet własnych akcji. Dodatkowo banki rosyjskie zostały odcięte od taniego kredytowania z zagranicy. Poza tym problemy banków zostały pogłębione jesienią 2008 roku w wyniku masowego wycofywania wkładów bankowych przez oszczędzających. Doprowadziło to do upadku kilku mniejszych prywatnych banków oraz dalszego wzrostu znaczenia państwowych podmiotów w sektorze. Banki starały się zatrzymać klientów, oferując coraz wyższe oprocentowanie depozytów (stawki w tym okresie wynosiły 5%-12%). W dobie globalnego kryzysu finansowego w celu przyspieszenia kapitalizacji sektora bankowego zwiększono wymogi kapitałowe: od stycznia 2010 roku minimalny poziom kapitału własnego wynosił nie mniej niż 90 mln RUB, a od stycznia 2012 roku – nie mniej niż 180 mln RUB. Od rozpoczęcia kryzysu finansowego w Rosji zbankrutowały trzy banki, dziewięć broniło się przed upadkiem, kilka kolejnych zostało przejętych przez większe banki, zaś 37 prywatnym bankom odebrano licencje na funkcjonowanie. W ramach zapobiegania bankructwom banków przeprowadzono przejęcia upadających banków prywatnych przez Wnieszekonombank lub inne banki państwowe. W rezultacie kryzys przyczynił się do dalszej konsolidacji rosyjskiego sektora bankowego, co zwiększyło jego stabilność. Negatywnym efektem jest jednak rosnący udział państwowych podmiotów podlegających silnym wpływom politycznym⁷.

Indyjski sektor bankowy nie odczuł zbyt negatywnych konsekwencji pojawienia się kryzysu subprime. Wynikało to głównie z większej izolacji tego sektora, a w związku z tym niskiej ekspozycji na instrumenty oparte na kredytach subprime. Aktywa zagraniczne banków indyjskich stanowiły 6% aktywów ogółem. Oprócz większej izolacji indyjskiego sektora, wśród przyczyn jego odporności na kryzys finansowy należy również wymienić: odpowiednie regulacje i nadzór ze strony Banku Rezerw Indii (RBI). Kolejną cechą indyjskiego sektora bankowego, która mogła przyczynić się do zmniejszenia jego podatności na kryzys, jest zdominowanie go przez własność państwową, co mogło przekładać się na większe zaufanie klientów do tego rodzaju instytucji w warunkach zaburzeń w światowych finansach⁸. Kryzys nie wpłynął negatywnie na bilanse banków,

⁷ Problemy rosyjskiego prywatnego sektora bankowego, „Tydzień na Wschodzie” z dnia 2 grudnia 2008.

⁸ S.B. Karande, Global Economic Crisis – Impact on Indian Banking Sector, „Global Economic Research” October 2011 to March 2012, Vol. I, Iss. II, s. 168-169.

a relacja kapitału Tier 1 (kapitału podstawowego) do sumy aktywów pozostała na wysokim poziomie (6,3% w marcu 2009 roku). W drugiej połowie 2008 roku i na początku 2009 roku indyjskie banki, zgłaszały popyt na zagraniczne kredyty, jednak z uwagi na zjawisko zapaści kredytowej w międzynarodowym systemie finansowym dostęp do tego rodzaju środków finansowych był istotnie ograniczony. Wstępna analiza pasywów banków wskazuje, że stopa wzrostu depozytów terminowych zwiększyła się natomiast istotnemu obniżeniu uległa stopa wzrostu depozytów na żądanie – co było konsekwencją spowolnienia aktywności gospodarczej⁹.

Niełatwo jest natomiast dokładnie ocenić skutki kryzysu subprime dla sektora bankowego w Chinach, głównie z uwagi na ograniczone oficjalne dane, dlatego nierzadko analiza tych następstw odbywać się może tylko na podstawie szacunków, często zagranicznych ekspertów. Powszechnie uznaje się, że kryzys nie był szczególnie dotkliwy dla chińskiego sektora bankowego. Pozytywnie (na podstawie Raportu rocznego banku centralnego) przedstawia się analiza depozytów bankowych, które wzrosły w 2009 roku z 5,44 bln RMB (w 2005 roku) do 13,13 bln RMB, a dotyczyło to zwłaszcza depozytów przedsiębiorstw¹⁰.

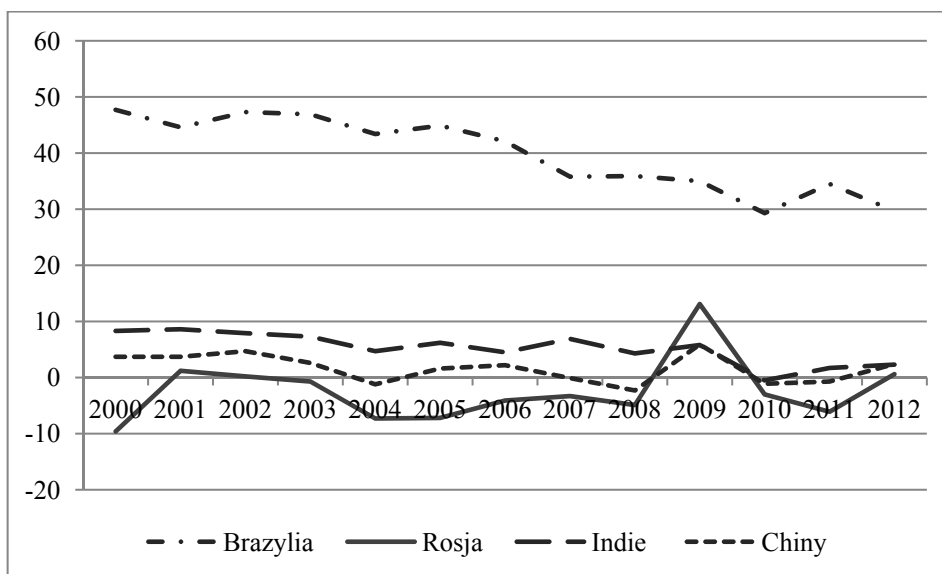
2.1. Sytuacja na rynku kredytów krajów BRIC

W Brazylii udział kredytów udzielonych przez banki prywatne (narodowe) w łącznej kwocie udzielonych kredytów w 2005 roku stanowił około 41%, natomiast w 2012 roku zmniejszył się do 37,55%, ta sama sytuacja wystąpiła w odniesieniu do banków z udziałem kapitału zagranicznego. Wzrósł udział w udzielanych kredytach dwóch banków, Caixa Economica Federal oraz Banco do Brasil¹¹. Dominująca rola na rynku kredytów dwóch głównych banków wynikała z faktu, że banki te zostały przez rząd upoważnione do nabywania udziałów w prywatnych i publicznych instytucjach finansowych z przejściem lub bez przejścia kontroli. Kredyty bankowe nie stanowiły głównego źródła finansowania między innymi przedsiębiorstw – wartość udzielonych kredytów stanowiła w 2006 roku zaledwie 30,2% PKB, jednak w czasie globalnego kryzysu finansowego rola tego instrumentu wzrosła, aby w 2011 roku osiągnąć poziom 49% PKB. Należy w tym miejscu nadmienić, że brazylijski sektor bankowy charakteryzował się bardzo wysokimi stopami procentowymi (rysunek 1).

⁹ <http://www.livemint.com/Politics/9Nw4RDyZNVr315wnPbJfI/RBI-raises-bank-rate-to-95.html> (24.06.2013).

¹⁰ Raporty roczne PBC dostępne są na stronie internetowej Ludowego Banku Chin, <http://www.pbc.gov.cn> (15.06.2013).

¹¹ Annual Report, Banco Central do Brasil, różne lata.

Rys. 1. Realne stopy procentowe w państwach BRIC w latach 2000-2012 (w %)

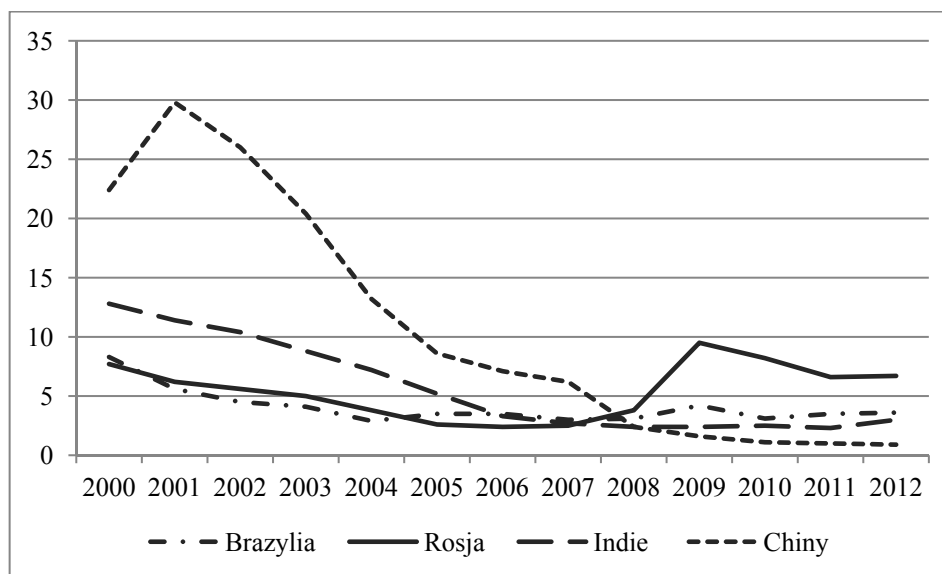
Źródło: <http://data.worldbank.org/indicator/FR.INR.RINR/countries?display=default> (15.06.2013).

Spowolnienie gospodarcze w 2011 roku spowodowało wzrost kredytów zagrożonych w Brazylii, co z jednej strony zniechęcało kredytobiorców od zaciągania nowych pożyczek, a z drugiej prowadziło do zaostrzenia polityki kredytowej przez banki. W wyniku tego, w I kwartale 2011 roku wskaźnik obsługi zadłużenia (relacja płatności kapitałowych i odsetkowych do dochodu rozporządzalnego gospodarstw domowych) wzrósł do ponad 22% mimo obniżania stopy procentowej przez bank centralny do rekordowo niskich poziomów¹².

Biorąc pod uwagę sytuację na rynku kredytów w Rosji należy podkreślić, że w okresie kryzysu rosyjski rząd nalegał na zwiększenie kredytowania przedsiębiorstw, głównie z wybranych branż. Pomimo tego nadal miał miejsce powolny przyrost kredytowania w bankach państwowych (wzrost wynosił 1,3% w ciągu pierwszych pięciu miesięcy 2009 roku). Tymczasem premier w lutym 2009 roku domagał się, aby banki te zwiększały kredytowanie o 2% miesięcznie; banki wywiązały się z tego zadania już pod koniec sierpnia¹³. Negatywną tendencją w sektorze bankowym był wzrost kredytów zagrożonych do 9,5% w 2009 roku (rysunek 2).

¹² S. Trojanowski, Brazylija – spadająca gwiazda z gwiazdozbioru BRIC, Departament Analiz Rynkowych Noble Securities, Kraków, czerwiec 2012.

¹³ I. Wiśniewska, A. Dubas, J. Rogoża: Rosja w kryzysie: rok pierwszy, Raport OSW, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2010, s. 15.

Rys. 2. Udział kredytów zagrożonych w całości kredytów brutto w państwach BRIC w latach 2000-2012

Źródło: Ibid.

W Indiach zaobserwowano obniżenie dynamiki akcji kredytowej w latach 2009-2010, a następnie w latach 2011-2012. Oprócz czynników cyklicznych, wpływ na powyższy spadek miało spowolnienie w indyjskiej gospodarce, jak również niepewność banków co do rozwoju sytuacji w przyszłości. Negatywne zmiany w dynamice kredytów nie dotyczyły wszystkich branż w tym samym stopniu – spadek akcji kredytowej banków nastąpił w przypadku przemysłu, sektora usług i kredytów osobistych, natomiast wzrost odnotowano dla rolnictwa i branż z nim powiązanych (w okresie lipiec 2008 roku – lipiec 2009 roku wzrost z 14,9% do 29,1%)¹⁴.

Sektor bankowy Chin zwiększył akcję kredytową w odpowiedzi na globalny kryzys finansowy. Wartość kredytów wzrosła ogółem w 2009 roku o 105% w porównaniu do roku 2005 i o 32% w porównaniu do roku poprzedniego. W pierwszym kwartale 2009 roku nowe kredyty osiągnęły wartość 9,59 bln RMB. Szczególnie dynamicznie rosły kredyty finansujące konsumpcję oraz określone projekty lub branże w gospodarce. Do końca grudnia 2009 roku kredyt dla MSP wzrósł o 41,4%, a kredyty dla rolnictwa o 32,3% w stosunku do tego samego okresu roku poprzedniego¹⁵. Pozytywną tendencją w Chinach był spadek udziału kredytów zagrożonych,

¹⁴ <http://www.livemint.com/Politics/9Nw4RDyZNVrl315wnPbJfl/RBI-raises-bank-rate-to-95.html> (24.06.2013).

¹⁵ S.Y. Tong, Z. Yang, China's Responses to the Economic Crisis, „EAI Background Brief” March 2009, No. 438, s. 4.

które w latach 2000-2007 stanowiły średnio 16% PKB. Trzeba jednak zauważyć, że większa część kredytów bankowych była kierowana do państwowych przedsiębiorstw, a jedynie niewielka do sektora prywatnego. Poważnym problemem pozostaje fakt, że decyzje o udzieleniu kredytu są często polityczne, nieoparte na ocenie zdolności kredytowej podmiotu, a nawet mogą mieć charakter korupcyjny.

3. Działania podejmowane przez banki centralne w okresie kryzysu

We wszystkich analizowanych państwach BRIC zarówno banki centralne, jak i rządy podjęły aktywne działania mające na celu przeciwdziałanie skutkom kryzysu w krajowych systemach finansowych oraz gospodarkach.

W przypadku Brazylii jednym z zadań banku centralnego było wspieranie wzrostu gospodarczego oraz popieranie popytu wewnętrznego. Do realizacji tego celu BCB wykorzystywał stopę procentową (SELIC). Utrzymywanie SELIC na niskim poziomie od lipca 2008 roku do kwietnia 2010 roku oraz luźna polityka monetarna były czynnikami szybkiego powrotu Brazylii na ścieżkę wzrostu. Jednocześnie BCB, mając na uwadze ożywienie gospodarki i trudności gospodarcze w Europie oraz niepewność i zaostrzenia kredytowe, dokonał (od sierpnia 2011 roku) kolejnych obniżek referencyjnej stopy procentowej SELIC. Niezależnie od tych ruchów, brazylijska stopa procentowa nadal należy do najwyższych na świecie. Należy jednak zauważyć, że niska dynamika akcji kredytowej oraz problemy z zadłużeniem gospodarstw domowych są uznawane za zjawiska, które przyczyniały się do osłabienia skuteczności prowadzonej ekspansywnej polityki monetarnej.

W uzdrowienie sytuacji w rosyjskim sektorze bankowym zaangażował się również aktywnie CBR, który na przełomie 2008/2009 podejmował przede wszystkim działania mające na celu poprawę płynności sektora bankowego poprzez m.in.: zwiększenie dostępności kredytu lombardowego banku centralnego, zmniejszenie, a nawet okresową rezygnację z wymagań w zakresie zabezpieczeń tych kredytów oraz zmniejszenie od 1 czerwca 2009 roku stopy rezerw obowiązkowych z 8,5% do 2,5%. Instrumentem utrzymania stabilności finansowej w sektorze bankowym o charakterze długoterminowym były dziesięcioletnie pożyczki podporządkowane (do 2020 roku) dla banków z kapitałem państwowym, niektórych prywatnych banków komercyjnych oraz Wnieszekonombanku¹⁶. Po-

¹⁶ M. Zielińska-Bieniek, Rosyjski system finansowy w obliczu światowego kryzysu gospodarczego – rządowe próby stabilizacji sektora bankowego [w:] *Finanse publiczne i finanse przedsiębiorstw wobec światowego kryzysu gospodarczego*, red. A. Walasik, J. Błach, Studia Ekonomiczne, nr 72, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Katowice 2010, s. 281.

za tym CBR opublikował listę banków komercyjnych, które mogły się ubiegać o kredyt lombardowy, w celu pozyskania dodatkowych środków na kredyty dla przedsiębiorstw¹⁷. CBR podejmował również wspólne działania antykryzysowe na rzecz sektora bankowego z rosyjskim rządem, jak np. zezwolenie na lokowanie czasowo wolnych środków finansowych budżetu federalnego na rachunkach banków komercyjnych z zamiarem przeznaczenia tych środków na kredytowanie gospodarki¹⁸.

Z kolei w Indiach tamtejszy bank centralny aktywnie stosował zarówno konwencjonalne, jak i niekonwencjonalne instrumenty polityki pieniężnej, aby ochronić krajowy system finansowy oraz sferę realną przed negatywnymi następstwami światowego kryzysu finansowego. RBI oddziaływał zarówno na sektor bankowy, jak i rynki finansowe, poprzez m.in.: zmianę poziomu stóp repo i reverse repo, wskaźnik rezerw gotówkowych, ustawowy wskaźnik płynności, operacje otwartego rynku, a w ich ramach płynnościowe udogodnienia dostosowawcze, specjalne operacje otwartego rynku oraz sektorowe udogodnienia płynnościowe. Szczególnie intensywne działania RBI prowadził od połowy października 2008 roku do kwietnia 2009 roku. Stworzył również specjalne „okno” dla banków, aby wesprzeć ich akcję kredytową skierowaną dla funduszy powierniczych, niebankowych przedsiębiorstw finansowych oraz spółek finansujących budownictwo mieszkaniowe. RBI wprowadził również specjalne udogodnienia refinansujące dla konkretnych instytucji bankowych. Były to banki wspierające ważne z gospodarczego punktu widzenia branże – drobny przemysł, budownictwo mieszkaniowe i handel zagraniczny oraz wspierał również bezpośrednio niebankowe instytucje finansowe poprzez tworzenie spółek celowych. Rzeczywiste i potencjalne zasilenie w płynność indyjskiego sektora finansowego przez RBI od połowy września 2008 roku wyniosło ok. 9,5% indyjskiego PKB¹⁹.

Podczas światowego kryzysu finansowego aktywnie działał również chiński bank centralny, a jego podstawowym celem było wspieranie chińskiej gospodarki. Do głównych decyzji należało poluznienie polityki kredytowej. Bank centralny we wrześniu 2008 roku po raz pierwszy od 6 lat obniżył stopę procentową overnight do 7,2%, a kolejne obniżki doprowadziły jej poziom do 5,3% na po-

¹⁷ M. Żukowski, H. Żukowska, Rola Banku Rosji i innych instytucji sieci bezpieczeństwa finansowego w kryzysie 2008-2009 [w:] Banki centralne wobec kryzysu ekonomicznego, red. J. Osiński, Zrozumieć Kryzys nr 5, SGH, Warszawa 2010, s. 85.

¹⁸ G. Gref, K. Judajew, Rossijskaja bankowskaja sistema w usłowijach globalnowo krizisa, „Woprosy Ekonomiki” 2009, nr 7.

¹⁹ A. Sinha, Impact of the International Banking Crisis on the Indian Financial System [w:] The Global Crisis and Financial Intermediation in Emerging Market Economies, BIS Papers, No. 54, Bank for International Settlements, Basle 2011, s. 225-226.

czątku 2009 r. Obniżono również stopę rezerwy obowiązkowej. Banki państwowe w 2009 r. udzieliły kredytów na kwotę 1,4 bln USD. Doprowadziło to do znacznego zwiększenia podaży pieniądza – agregat M1 wzrósł w ciągu roku o 35%, a agregat M2 o 27,7% (przekraczając cel wynoszący 17%). Władze zaczęły obawiać się, że nadmiar pieniądza w gospodarce może finansować narastającą bańkę spekulacyjną (zwłaszcza na rynku nieruchomości) oraz sprzyjać inflacji²⁰. Odpowiedzią władz na powyższe zagrożenia było m.in. podniesienie stopy procentowej dla trzymiesięcznych obligacji oraz zabezpieczenia kapitałowe od ryzyka niespłacalnych kredytów w bankach na początku 2010 roku²¹. Należy również nadmienić, że Chiny przyczyniły się do wzmacniania stabilności w skali międzynarodowej, dostarczając płynność innym państwom (np. USA).

Podsumowanie

Państwa BRIC nie tylko poradziły sobie z zawirowaniami w światowym systemie finansowym oraz gospodarce, ale były gotowe wspierać finansowo działania mające na celu walkę z kryzysem finansowym.

Brazylijski sektor bankowy nie odczuł zbyt mocno negatywnych konsekwencji globalnego kryzysu finansowego, co było wynikiem znacznej izolacji tego sektora na instrumenty oparte na aktywach oraz fakt zdominowania go przez kapitał krajowy (w tym własność państwową). W przypadku Rosji dały zauważyć się natomiast silniejsze negatywne tendencje, jak: kryzys na rynku kredytów międzybankowych, problemy z płynnością banków, ograniczenie taniego kredytowania z zagranicy czy masowe wycofywanie wkładów bankowych. Intensywne wsparcie finansowe ze strony banku centralnego i rosyjskiego rządu pozwoliło ustabilizować sytuację w sektorze bankowym, jednak z drugiej strony nasiliło interwencjonizm państwowy i ingerencję władz w sektor bankowy. Indyjski sektor bankowy, podobnie jak w innych krajach z grupy emerging markets, nie odczuł zbyt wielu negatywnych następstw. Ważną rolę w zwiększeniu odporności na kryzys odgrywały w Indiach odpowiednie regulacje i nadzór bankowy ze strony BRI, jak również zdominowanie go przez własność państwową. Indyjski bank centralny stosując elastycznie różnorodne instrumenty w realizacji polityki pieniężnej, umożliwił dostosowywanie płynności oraz po-

²⁰ Asian Development Outlook 2010, Macroeconomic Management Beyond the Crisis, Asian Development Bank, Mandaluyong City 2009, s. 134.

²¹ Chiny wyszły z kryzysu. Świetne dane za 2009 rok, http://gospodarka.gazeta.pl/Gielda/1,85951,7482537,Chiny_wyszly_z_kryzysu__Swietne_dane_za_2009_rok.html (24.06.2013).

ziomu stóp procentowych w warunkach niepewności panującej w międzynarodowym otoczeniu finansowym i gospodarczym. Z uwagi na funkcjonujące w Chinach ograniczenia w przepływach kapitału, kryzys subprime nie miał szczególnie negatywnego wpływu na krajowy sektor bankowy. Instytucje finansowe były regulowane i kontrolowane przez bank centralny oraz pozostawały pod wpływem decyzji politycznych. W okresie kryzysu priorytetem dla banku centralnego stało się wspieranie wzrostu gospodarczego i temu celowi podporządkowane były działania w sektorze bankowym.

Trzeba jednak zauważyć, że sektory bankowe państw BRIC nie są wolne od pewnych zagrożeń, które wiążą się przede wszystkim z dynamicznym zwiększeniem akcji kredytowej i wzrostem cen na rynku nieruchomości, co może grozić pęknięciem baniek spekulacyjnych w przyszłości. Problem ten dotyczy zwłaszcza Chin. Wydaje się jednak, że największe ryzyko dla funkcjonowania sektora bankowego dotyczy Rosji – słabe regulacje i nadzór, brak transparentności, uzależnienie instytucji finansowych od decyzji politycznych i problemy z ich finansowaniem – to tylko niektóre źródła potencjalnej niestabilności rosyjskiego sektora bankowego. Można rozważać, na ile i kiedy narastanie negatywnych tendencji w sektorach bankowych ujawni się w przypadku przyszłych zaburzeń i jak dużego publicznego wsparcia finansowego będzie musiało wymagać.

Literatura

Annual Report, Banco Central do Brasil, różne lata.

Asian Development Outlook 2010, Macroeconomic Management Beyond the Crisis, Asian Development Bank, Mandaluyong City 2009.

Chiny wyszły z kryzysu. Świetne dane za 2009 rok, http://gospodarka.gazeta.pl/Gielda/1,85951,7482537,Chiny_wyszly_z_kryzysu__Swietne_dane_za_2009_rok.html (24.06.2013).

Gref G., Judajew K., Rossijskaja bankowskaja sistiema w usłowijach globalnowo krizisa, „Woprosy Ekonomiki” 2009, nr 7.

Karande S.B., Global Economic Crisis – Impact on Indian Banking Sector, „Global Economic Research”, Oct 2011 to Mar. 2012, Vol. I, Iss. II.

Kroliwieckaja W.E., Poprzez kryzys do nowego modelu systemu bankowego. Problemy zarządzania, vol. 9, nr 1 (31), Wydział Zarządzania, Uniwersytet Warszawski, Warszawa.

Opportunity for Indian MFI's to Proactively Seek & Build Strategic Partnerships with 2013 New Bank License Applicants. RBI Guidelines for Licensing of New Banks in the Private Sector – India (2013), The Flat Pyramid, February 2013.

- Problemy rosyjskiego prywatnego sektora bankowego, „Tydzień na Wschodzie” z dnia 2 grudnia 2008.
- Raporty roczne PBC dostępne są na stronie internetowej Ludowego Banku Chin, <http://www.pbc.gov.cn> (15.06.2013).
- Sinha A., Impact of the International Banking Crisis on the Indian Financial System [w:] The Global Crisis and Financial Intermediation in Emerging Market Economies, BIS Papers, No. 54, Bank for International Settlements, Basle 2011.
- The Role of Financial Intermediaries, <http://www.bcb.gov.br/?COMPOSITION> (15.06.2013).
- Tong S.Y., Yang Z., China's Responses to the Economic Crisis, „EAI Background Brief” March 2009, No. 438.
- Trojanowski S., Brazylia – spadająca gwiazda z gwiazdozbioru BRIC, Departament Analiz rynkowych Noble Securities, Kraków, czerwiec 2012.
- Wiśniewska I., Dubas A., Rogoża J., Rosja w kryzysie: rok pierwszy, Raport OSW, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2010.
- Zarazik Z., Rosyjski sektor bankowy nie przypomina zachodniego, <http://www.obserwatorfinansowy.pl/forma/analizy/rosyjski-sektor-bankowy-sbierbank-sprzedaz-polskich-bankow/> (15.06.2013).
- Zielińska-Bieniek M., Rosyjski system finansowy w obliczu światowego kryzysu gospodarczego – rządowe próby stabilizacji sektora bankowego [w:] Finanse publiczne i finanse przedsiębiorstw wobec światowego kryzysu gospodarczego, red. A. Walasik, J. Błach, Studia Ekonomiczne, nr 72, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Katowice 2010.
- Żukowski M., Żukowska H., Rola Banku Rosji i innych instytucji sieci bezpieczeństwa finansowego w kryzysie 2008-2009 [w:] Banki centralne wobec kryzysu ekonomicznego, red. J. Osiński, Zrozumieć Kryzys nr 5, SGH, Warszawa 2010.
- <http://data.worldbank.org/indicator/FR.INR.RINR/countries?display=default> (15.06.2013).
- <http://www.livemint.com/Politics/9Nw4RDyZNVr1315wnPbJfI/RBI-raises-bank-rate-to-95.html> (24.06.2013).
- <http://www.rynekwschodni.pl/news/Sektor-bankowy-w-Rosji,284/> (15.06.2013).

Streszczenie

Artykuł podejmuje problem funkcjonowania sektorów bankowych państw BRIC w warunkach globalnego kryzysu finansowego. Celem artykułu jest przedstawienie następstw globalnego kryzysu finansowego w sektorach bankowych państw BRIC, jak również nakreślenie działań podejmowanych w tych warunkach przez banki centralne. Globalny kryzys finansowy zagroził głównie gospodarkom analizowanych krajów (m.in. poprzez obniżenie eksportu i spadek napływu inwestycji zagranicznych). Negatywne tendencje ujawniły się jednak również w sektorach bankowych (czego przykładem może być ograniczenie akcji kredytowej). Działania podjęte przez banki centralne i same instytucje finansowe pozwoliły nie tylko przeciwdziałać zaburzeniom w sektorach bankowych, ale również wspierać krajowe gospodarki w warunkach kryzysu.

BRIC BANKING SECTORS IN CONDITIONS OF THE GLOBAL FINANCIAL CRISIS

Summary

The article undertakes the problem of functioning of BRIC banking sectors in conditions of global financial crisis. The aim of this article is to present the consequences of the global financial crisis in the BRIC banking sectors, as well as the outline of the measures taken by the central banks in these circumstances. The global financial crisis threatened mainly the economies of the analyzed countries (e.g. by reducing exports and causing drop in the influx of foreign investment). However, the negative trends also revealed in the banking sectors (for example the decrease of banks' lending). The actions taken by central banks and financial institutions have helped not only to counteract the disturbance in the banking sectors, but also to support the national economy in the conditions of crisis.